

บทที่ 4

เนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยในบทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า

พ.ศ. 2556-2563

บทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2556-2563 นำเสนอรูปแบบที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ บทกวีแต่ละชิ้นสะท้อนให้เห็นความเป็นพลเมืองไทยได้อย่างประจักษ์ชัด ดังที่ สรศักดิ์ เพียรเวช (2562, คำนำ) กล่าวว่า

การประกวดวรรณกรรมรางวัลพานแว่นฟ้าได้รับความสนใจจากนักเขียน และประชาชนส่งผลงานมากขึ้นทุกปี และได้จัดขึ้นเป็นปีที่ 18 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งในเรื่อง สิทธิหน้าที่ ความเสมอภาค และความรับผิดชอบต่อสังคม อันเป็นพื้นฐานสำคัญของความเป็นประชาธิปไตย ผ่านงานวรรณกรรม

จากความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การประกวดบทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2556-2563 ตระหนักถึงความเป็นพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย ประกอบกับการให้ความสนใจจากนักเขียนและประชาชนที่มากขึ้นทุกปี ทำให้เห็นอย่างชัดเจนว่า บทกวีการเมืองกำลังเป็นที่สนใจ

ตารางที่ 3 แสดงความเป็นพลเมืองไทย พ.ศ. 2556-2563 จำแนกเป็น จำนวนทั้งหมด (เรื่อง) และค่าร้อยละ

พ.ศ.	จำนวน (เรื่อง)	ความเป็นพลเมืองไทย	
		จำนวน (เรื่อง)	ร้อยละ
2556	12	1	8.33
2557	ยกเลิกการประกวด		
2558	รางวัลพานแว่นฟ้าเฉลิมพระเกียรติ 120 ปี		
2559	12	7	58.33
2560	13	3	23.08
2561	13	8	61.54
2562	13	10	76.92
2563	13	9	69.23
รวม	76	38	50.00

จากตารางข้างต้น พบว่า จำนวนผลงานบทความวิชาการเมืองที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2556-2563 มีจำนวนทั้งสิ้น 76 ผลงาน ปรากฏบทความวิชาการเมืองที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองไทย จำนวน 38 ผลงาน (ร้อยละ 50.00) และพบปีที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพลเมืองไทยสูงสุด 3 อันดับ ได้แก่ พ.ศ. 2562 จำนวน 10 ผลงาน (ร้อยละ 76.92) พ.ศ. 2563 จำนวน 9 ผลงาน (ร้อยละ 69.23) และ พ.ศ. 2559 จำนวน 7 ผลงาน (ร้อยละ 58.33) ทั้งนี้ปรากฏปีที่ยกเลิกการประกวดและรัฐสภาจัดประกวดรางวัลพานแว่นฟ้าเฉลิมพระเกียรติ ในโอกาสครบรอบ 120 ปี แห่งวันพระราชสมภพ รัชกาลที่ 7 ผู้วิจัยไม่ขอนำข้อมูลทั้งสองปีมาใช้วิเคราะห์ ได้แก่ พ.ศ. 2557 และ พ.ศ. 2558

ในบทที่ 4 จะแบ่งการวิเคราะห์เนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยในบทความวิชาการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2556-2563 ออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

- 3.1 ด้านการวรรณกรรม
- 3.2 ด้านสามัคคีธรรม
- 3.3 ด้านปัญญาธรรม
- 3.4 ด้านคุณธรรม

ทั้งนี้ การแบ่งประเด็นออกเป็น 4 ประเด็นเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาความเป็นพลเมืองไทยในบทความวิชาการเมือง มีความครอบคลุมในรายละเอียดดังนี้

3.1 ด้านการวรรณกรรม

3.1.1 เคารพในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

ตัวอย่างบทกวี “เพียงเล่นอย่างเด็กเล่น” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยที่เกี่ยวกับการเคารพในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ได้อย่างชัดเจน ดังตอนหนึ่งว่า

ฉันรักชาติรักแผ่นดินถิ่นที่เกิด ศาสน์ประเสริฐอันอุทิศจิตเลื่อมใส
 เทิดทูนพระมหากษัตริย์ทรงฉัตรชัย เกิดเป็นไทยชาตินี้โชคดีนัก

(ไพโรรินทร์ พันธ์วงศ์, 2559, “ตอบแทนคุณแผ่นดินไทยไม่ยากเลย”, *สงบฯ*, น. 218-220)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงการรักถิ่นแผ่นดินเกิด การเลื่อมใสในพุทธศาสนา และการเทิดทูนพระมหากษัตริย์ของคนไทย รวมถึงการแสดงความรู้สึกว่า โชคดีดีเหลือเกินที่ได้เกิดเป็นคนไทย

ในตัวอย่างบทกวี “ธงชาติผืนเก่า” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยที่เกี่ยวกับความรักชาติไว้อย่างแยบยล แม้ความรักชาติที่ปรากฏจะเป็นเรื่องใกล้ตัวที่เราต่างคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี เช่น การยืนตรงเคารพธงชาติ การร้องเพลงชาติ ฯลฯ ดังตอนหนึ่งว่า

ฉันเรียนอยู่ชั้นประถมปีที่หก
 พ่อฉันมีอาชีพเป็นนักการภารโรงของโรงเรียน
 ทุกวันตอนเช้าพวกเรานักเรียนต้องเข้าแถวหน้าเสาธง
 นักเรียนตัวแทนของชั้นเรียนจะออกไปชักธงขึ้นเสา
 เราช้องเพลงชาติกันอย่างพร้อมเพรียง
 เพลงชาติที่เราท่องจำกันจนขึ้นใจ
 พ่อยืนแถวหลังสุดเพื่อรวมยืนร้องเพลงชาติกับพวกเราเสมอ

...

พ่อไม่เคยนำธงชาติไปทิ้ง แต่พ่อจะเก็บมาที่บ้านไว้ในห้องนอนของพ่อ

พ่อบอกว่าพ่อปะชุนส่วนที่ขาดของมันจนสมบูรณ์ทุกผืน

และครั้งนี้พ่อให้ฉันทำหน้าที่นั้นด้วยตนเอง

พ่อสอนให้ฉันร้อยเส้นด้ายเล็ก ๆ สีขาวเพื่อเชื่อมรอยขาดเข้าหากัน

ฉันเชื่อมรอยขาดตรงริมผ้าสีแดงให้ติดกับผ้าสีขาว

ฉันเชื่อมรอยขาดตรงริมผ้าสีขาวให้ติดกับผ้าสีน้ำเงิน

(จันทร์ เดือนแรม, 2561, “ธงชาติผืนเก่า”, เลือ๓, น. 215-217)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงความรักชาติอย่างประจักษ์ชัด ได้แก่ การร้องเพลงชาติ การเชิญธงชาติขึ้นสู่เสา และการเย็บธงชาติ ความรักชาติดังกล่าวเป็นเครื่องสะท้อนความรักชาติของตัวละครได้เป็นอย่างดี (นักเรียนและภารโรง)

3.1.2 เคารพในสิทธิ์และยอมรับความแตกต่าง

ตัวอย่างบทกวี “บ้านหลังเดียวกัน” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยที่เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของความแตกต่างกัน และการเคารพในสิทธิ์ของกันและกัน ดังตอนหนึ่งว่า

บ้านเดียวกัน เรียนรู้การอยู่ร่วม	ต่างก็รวมความต่างร่วมทางได้
สน สัก รัง มะค่า หล้า เต็ง ไทร	หลากพรรณไม้จึงเป็นดงป่าพงพี
ชนหลายเผ่าหลายพันธุ์รวมกันอยู่	ตระหนักรู้คุณค่ารู้หน้าที่
รู้แบ่งปัน รู้รัก สามัคคี	ลบล้างสีความต่างให้ร้างรอย
ใช้ศึกษามาสูงเป็นยุงหงส์	แล้วเดียดวงศ์กาตาค่าต่ำด้อย
คุณค่าความเป็นคนบนหอคอย	เท่าเทียมคนกระต๋อมน้อยกลางทุ่งนา
เท่าเทียมในฐานะเพื่อนมนุษย์	ใช้สูงสุดเลิศล่อยหรือด้อยกว่า
ร่วมแผ่นดินเกิดกายร่วมชายคา	ได้ผืนฟ้าความกลมเกลียวบ้านเดียวกัน

(ปริญญา สระปัญญา, 2561, “บ้านหลังเดียวกัน”, เลือ๓, น. 218-219)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงความแตกต่างกันแต่ก็สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยความเข้าใจ อาทิ ผืนป่าย่อมประกอบด้วยพรรณไม้ที่หลากหลาย ชนเผ่าย่อมประกอบด้วยคนหลาย ๆ กลุ่ม ขณะเดียวกัน การเคารพสิทธิ์ซึ่งกันและกันอย่างรู้สิทธิ์ทั้งของตนและผู้อื่น อาทิ การไม่หยามเหยียดทางการศึกษาเพราะทุกคนมีความเท่าเทียมกัน

ตัวอย่างบทกวี “เสียง” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยที่เกี่ยวกับการเคารพสิทธิ์บนพื้นฐานของความไม่เท่ากันของมนุษย์ ดังตอนหนึ่งว่า

ใช้ร่ำรวยแล้วซื้อสิทธิ์คอยปิดเสียง	ชาติเอนเอียงเพราะเงินตราพาผันผวน
อย่าตีค่าเสียงปลั่งคนทั้งมวล	ด้วยจำนวนเงินบวกลบงบประมาณ

ใช้ตำแหน่งสูงส่งแล้วทรงสิทธิ์	ชี้ถูกผิดด้วยอำนาจมิจิตอัน
เสียงทุกเสียงมิใช่ส่วยของหน่วยงาน	หรือกระดานหมากเกมสู้ของผู้ใด
ใช้เรียนสูงแล้วนิยามความถูกต้อง	จนลืมมองความคิดสิทธิ์ส่วนใหญ่
ใช้ความรู้เพื่อปูทางสร้างชาติไทย	อย่าถือใบปริญญาเป็นอาวุธ
ร่วมเคารพความเป็นคนบนความต่าง	ร่วมลบล้างแผลใจในที่สุด
ร่วมผดุงสังคมที่โถมทรุด	ร่วมใจหยุดความขัดแย้งเคลือบแคลงใจ

(จตุธรรม แซ่ลี, 2562, “เสียง”, *โลกฯ*, น. 256-258)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงการเคารพสิทธิ์ของมนุษย์บนความแตกต่าง อาทิ ผู้ที่ ร่ำรวย ผู้ที่มีตำแหน่งสูง ผู้ที่มีการศึกษาสูง ความแตกต่างดังกล่าวไม่ใช่เครื่องที่ทำให้มนุษย์ต้องสร้าง ความเหลื่อมล้ำให้เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้น สังคมต้องร่วมผดุงและสร้างความเท่าเทียมกันให้เกิดขึ้นใน สังคม

3.1.3 เคารพกฎระเบียบของสังคม

ตัวอย่างบทกวี “เพียงเล่นอย่างเด็กเล่น” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยที่เกี่ยวกับการ สืบสานขนบธรรมเนียมประเพณี คือ การละเล่นเป่ายิ้งฉุบของเด็กๆ ที่ว่า

เห็นเด็กเล่น เป่ายิ้งฉุบ ตัดกาง	ค้อน กรรไกร กระดากวาง ลงข้างหน้า
เล่นบนทาง อย่างเคารพ กติกา	สามสมดุล สมคุณค่า เท่าเท่ากัน
เสมอภาค ทั้งมีสิทธิ์ อีสระ	เพราะว่าจะ ออกอะไร ได้ทั้งนั้น
มือหนึ่งมือ คือลิขิต สิทธิ์สำคัญ	เล่นสร้างสรรค์ ทั้งสากล คนเล่นรู้

(สองขา, 2556, “เพียงเล่นอย่างเด็กเล่น”, *การย่นย่นฯ*, น. 48-49)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงการละเล่นของเด็ก คือ เป่ายิ้งฉุบ ซึ่งมีสัญลักษณ์ที่มีความ เกี่ยวข้องกับการละเล่นดังกล่าว ได้แก่ ค้อน กรรไกร และกระดาก เด็กแต่ละคนจะออก สัญลักษณ์อะไรก็ได้ในแต่ละครั้งที่เล่น เพราะทุกคนมีสิทธิ์ที่จะเลือกในสิ่งที่ตนพึงพอใจ เช่นเดียวกับการเลือกค้อน กรรไกร และกระดาก

ในตัวอย่างบทกวี “ประชาธิปไตยในจอแผ่น” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยที่ เกี่ยวกับการเคารพกฎเกณฑ์ของสังคมออนไลน์ ดังตอนหนึ่งว่า

ยุคจับจองห้องหอในจอแผ่น	ความคิดแล่นโดยสารผ่านอักษร
-------------------------	----------------------------

ตั้งกระทู้ กระทบกระทั่งบางฉากตอน	ถ้อยสะท้อนสิ่งแตกต่าง สนวนทางกัน
ตั้งกฎเกณฑ์เป็นไปภายในกลุ่ม	ต้องควบคุม เพื่อดำรงกฎคงมั่น
เผยตัวตนชัดเจนเห็นสำคัญ	มีสิทธิ์ร่วมสร้างสรรค์ปั้นแนวทาง

(รังสิมันต์ จุลทริก, 2559, “ประชาธิปไตยในจอแผ่น”, *สงขฯ*, น. 212-213)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงการเข้าสังคมออนไลน์ เช่น การตั้งกระทู้ ก็ต้องมีการกำหนดกติกาเพื่อให้ผู้สนทนาภายในกลุ่มปฏิบัติตนเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ผู้ตั้งกระทู้ต้องควบคุมและมีตัวตนชัดเจนในการร่วมสร้างสรรค์กระทู้ของตน

ในตัวอย่างบทกวี “กึ่งก่องแก้ว : ร้อยเกี่ยวเหนียวฝืนด้วยมือของฉันและมือของเธอ” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยที่เกี่ยวกับการสืบสานการเล่น ดั้งตอนหนึ่งว่า

มือถือนิ้วฉันช่วยกันร้อย	เรียวนิ้วน้อยน้อยถักสร้อยสาย
เกี่ยวโยงเรียงต่อถึงข้อปลาย	ง่ายง่ายงามงามในความมี
ประแป๋งยวงบรรจงจัด	แยกคัดจัดแต่งตำแหน่งสี
คุ่นชินกลืนยางเป็นอย่างดี	หอมที่กลิ่นหอมถนอมใจ
โซ่ยางยึดเหนียวเกาะเกี่ยวแน่น	แรงแขนฉุดรั้งประดั่งใส่
โซ่ยางยึดหยุ่นละมุนละไม	โอบกอดโลกไว้กับวัยเยาว์
เธอและฉันมันใจในเส้นยาง	ซึ่งเราต่างช่วยร่วมมารวมเข้า
เธอยางแก้วแวววาวดูงามเงา	ฉันยางเก่าขึ้นราเก็บมานาน
หลายหลายเส้นกระเดกเหมือนเลขแปด	หลายเส้นแดดเลียย่างกระด้างด้าน
หลายหลายเส้นหมองคล้ำคราบน้ำตาล	หลายเส้นยานหย่อนคล้อยรีร้อยชรา
เธอและฉันมันใจในการเล่น	กระโดดโลดเต้นเล่นจบครบทุกท่า
อาจดูเหมือนแมงมุมขยุ้มหลังคา	ดีลังกาหมุนตัวจนหัวฟู

(สุธีร์ พุ่มกumar, 2561 “กึ่งก่องแก้ว : ร้อยเกี่ยวเหนียวฝืนด้วยมือของฉันและมือของเธอ”, *เสื่อฯ*, น. 224-226)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงการเล่นกึ่งก่องแก้ว สะท้อนให้เห็นความเป็นพลเมืองไทยด้วยสื่อสารท่าทางต่าง ๆ ของการเล่นกึ่งก่องแก้ว การเล่นจึงเป็นเครื่องบ่งชี้ที่แสดงความเป็นไทยซึ่งพลเมืองไทยนำมาร่วมสืบสาน

ในตัวอย่างบทกวี “การเดินทางข้ามทางม้าลายของหญิงชรา” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยที่เกี่ยวกับการข้ามทางม้าลาย ดังตอนหนึ่งว่า

หญิงชรามองหาทางม้าลาย	เป็นเรื่องง่ายที่จะข้ามถนน
เพราะคือกฎกติกาโลกสากล	และรถยนต์คงหยุดแต่โดยดี
ทางม้าลายหรือทางของหญิงชรา	เคารพกฎกติกาเป็นหน้าที่
เสียงบีบแตรสอดไฟย่อมไม่มี	มาหยุดรถตรงนี้ทางม้าลาย
เดินหน้าแล้วถอยหลังอยู่อย่างนั้น	ยิ่งตื่นเต้นนอกสิ้นแทบขวัญหาย
ทั้งรถเครื่องรถยนต์จะชนตาย	มิรู้ย้ายที่ไปตรงไหนแล้ว
คนเหล่านั้นย้ายมารอข้างหญิงชรา	และพร้อมกันก้าวขาเดินเรียงแถว
ไม่เดินข้ามล้ำออกไปนอกแนว	เดินตรงแนวข้ามได้ดีใจนัก
ทางม้าลายมิใช่ทางของหญิงชรา	มิใช่กฎกติกาที่รู้จัก
ยอมมิใช่ทางที่เพื่อพิทักษ์	เพียงแสดงสัญลักษณ์บนเส้นทาง
หญิงชราพร้อมกับคนเหล่านั้น	เมื่อรวมกันยอมเห็นความแตกต่าง
เห็นอำนาจตามกฎหมายกำหนดวาง	ตามแบบอย่างหลักประชาธิปไตย

(สุธีร์ พุ่มกุมาร, 2562, “การเดินทางข้ามทางม้าลายของหญิงชรา”, *โลกฯ*, น. 234-236)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงการข้ามทางม้าลายของหญิงชราและคนร่วมทาง การข้ามทางม้าลายถือเป็นการปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามกฎหมาย

3.1.4 เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น

ตัวอย่างบทกวี “บ้านสองหลัง” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยที่เกี่ยวกับการเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ที่ว่า

เอ็งจะสร้าง บ้านใหม่ ด้วยไม้เก่า	คิดแบ่งเสา เอากระดาน จากบ้านพ่อ
รื้อลูกตั้ง ยอดตง คงไม่พอ	ถึงวันนั้น เองคงขอ รื้อหลังคา
เพียงเพราะอยาก อยู่บ้าน ทันสมัย	จึงมองเห็น เรือนไทย ไร้คุณค่า
เรือนฝรั่ง ช่างระดับ ปริญา	มองสุขตา อาจเป็นทุกข์ มีสุขใจ
พ่ออาจมี แนวคิด จิตนิยม	อาจไม่มี อารมณ์ สมสมัย
เอ็งมองเห็น หรือไม่เห็น ไม่เป็นไร	แม้บ้านใหม่ จะดีงาม ตามเอ็งคิด
ขออย่าคิด จำเพาะ เหมาะแก่ตน	เพราะพี่น้อง ทุกคน ก็มีสิทธิ์

พ่อก็อยู่ มาก่อน ก่อนชีวิต	ยังมีจิต ผูกพัน บ้านหลังนี้
ถ้าหากเอ็ง ปลุกใหม่ ไม่รู้เก่า	ครอบครัว ของเรา พร้อมเป็นหนี้
เพื่อรักษา ความรัก สามัคคี	อาจจะมี บ้านสองหลัง ตั้งคู่กัน
ใครร่วงหวา หนาวร้อน เลื่อนนอนได้	ฝันของเอ็ง ก็สนใจ ที่ใฝ่ฝัน
เอาคิดต่าง มาแต่ง เพื่อแบ่งปัน	น้องคนนี้ พี่คนนั้น มีที่ยืน
สำคัญกว่า รอบรั้ว และตัวบ้าน	คือพื้นฐาน สายโลหิต มิใช่อื่น
หากปลุกบ้าน ตามอารมณ์ จะล้มครืน	เมื่อเนื้อไม้ กลายเป็นฟืน เผาครอบครัว

(ชูชาติ ครุฑใจกล้า, 2563, “บ้านสองหลัง”, *สิ่งทีรอฯ*, น. 219-220)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างกันระหว่างพ่อกับลูก เกี่ยวกับการสร้างบ้าน พ่อชอบเรือนไทย ลูกชอบเรือนฝรั่ง ทั้งคู่ก็มีเหตุผลที่แตกต่างกันเพราะความต้องการที่ไม่เหมือนกัน จนกระทั่งความคิดเห็นของพ่อกับลูกมาบรรจบเป็นเส้นเดียวกัน คือ มีทั้งเรือนไทยและเรือนฝรั่ง เรื่อยทั้ง 2 แบบแสดงความรักและความสามัคคีกันภายในครอบครัว

3.1.5 เคารพบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ตัวอย่างบทกวี “ประชาธิปไตยวันและวัยที่แตกต่าง” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทย ที่เกี่ยวกับการเคารพผู้อาวุโสกว่า ดังตอนหนึ่งว่า

ผมถามพ่อพ่อเจ้าประชาธิปไตย	พ่อคิดว่าเป็นอะไรชวนไขลาน
พู่นี่ผมต้องเขียนลงส่งรายงาน	เป็นการบ้านลงสมุดวันหยุดยาว
พ่อวางหนังสือพิมพ์แล้วยิ้มให้	บอกว่าเป็นยุคสมัยแห่งหนุ่มสาว
พ่อเคยสู้ในป่ามาหลายคราว	เพื่อดวงดาวศรัทธาประชาชน

(ฉัตรสุมาลย์ ภูแต่มนิล, 2561, “ประชาธิปไตยวันและวัยที่แตกต่าง”, *เสือฯ*, น.238-240)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงการเคารพผู้อาวุโสกว่าของลูกที่มีต่อพ่อ พิจารณาจากลูกใช้ถ้อยคำในการพูดด้วยความสุภาพ

ในตัวอย่างบทกวี “ภาพวาดแผนที่ประเทศไทยของเด็กหญิงรอญาอีย์” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยที่เกี่ยวกับการเคารพผู้ที่มีสถานภาพต่างกัน ดังตอนหนึ่งว่า

ครูไม่เคยเห็นภาพที่ดูสวยงามดั่งนี้มาก่อนเลย มีผู้คนมากมาย

สถานที่มากมาย
แล้วคุณพ่อของเธออยู่ตรงไหนของภาพนี้ล่ะ
เด็กหญิงรอญาอีย์นั่งคิดเพียงครู่ก่อนตอบคุณครูว่า
“พ่อของหนู ไม่อยู่ในนี้แล้วค่ะ พ่อไปอยู่บนสวรรค์กับองค์อัลเลาะห์
แล้วค่ะ
คนที่หนูวาดพวกเขายังมีชีวิตอยู่ค่ะ อยู่ด้วยกันทั้งหมดนี้เลย”
คุณครูยิ้มกว้าง พลายยื่นมือมาลูบหัวของเธออย่างเอ็นดู
(จรรยา สุวรรณ, 2562, “ภาพวาดแผนที่ประเทศไทยของเด็กหญิงรอญาอีย์”, *โลกฯ*, น.238-240)

จากบทวิเคราะห์ข้างต้นกล่าวถึงการเคารพผู้ที่มีสถานภาพต่างกัน ได้แก่ ครูกับนักเรียน นักเรียนกับครู ซึ่งการใช้ถ้อยคำจะไม่เหมือนกัน เช่น ครูพูดว่า “แล้วคุณพ่อของเธออยู่ตรงไหนของภาพนี้ล่ะ” ขณะที่นักเรียนพูดว่า “พ่อของหนู ไม่อยู่ในนี้แล้วค่ะ พ่อไปอยู่บนสวรรค์กับองค์อัลเลาะห์แล้วค่ะ”

3.2 ด้านสามัคคีธรรม

3.2.1 รักหมู่คณะ

ตัวอย่างบทกวี “พลเมืองคือเจ้าของประชาธิปไตย” ได้กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทย เกี่ยวกับการรักหมู่คณะ ดังตอนหนึ่งว่า

เพื่อส่วนรวมร่วมช่วยเหลือพร้อมเกื้อหนุน	สร้างสังคมอบอุ่นทุกแห่งหน
ประชาธิปไตยต้องอยู่ในหัวใจคน	อย่าให้ใครมาปล้นไปครอบครอง
ทุกคนต่างใฝ่ฝันสันติสุข	ปลดเปลื้องทุกข์ให้แผ่นดินสิ้นหม่นหมอง
เราต้องสร้างเราต้องทำตามครรลอง	พลเมืองคือเจ้าของประชาธิปไตย

(นิราศ นิรันดร, 2561, “พลเมืองคือเจ้าของประชาธิปไตย”, *เสื่อฯ*, น.243)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งจะเกื้อหนุน ส่งผลให้สังคมที่อาศัยเกิดความสุขและความอบอุ่น

3.2.2 ร่วมกันรับผิดชอบ

บทกวี “ประชาธิปไตยในโลกจำลอง” ได้กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยเกี่ยวกับการทำงานร่วมกัน ดังตอนหนึ่งว่า

ไม่เอากให้เรื่องนี้มียู่จริง	ฟังแล้วยิ่งหดหู่เมื่อรู้เห็น
การบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์นั้นยากเย็น	กว่าจะเป็นต้นกล้าประชาธิปไตย
กิจกรรมล้ำค่าสภานักเรียน	รู้ปรับเปลี่ยนเป็นผู้นำทำสิ่งใหม่
เป็นผู้ตามความถูกต้องมองการณ์ไกล	คือวันวัยสั่งสมอุดมการณ์
เธอมุ่งมาดปรารถนามาแต่ต้น	และเป็นคนใฝ่รู้อยู่รอบด้าน
รวมกลุ่มเพื่อนจิตอาสาสามารถร่วมงาน	เพื่อสืบสานตั้ง “พรรครักโรงเรียน”
ขึ้นหาเสียงเยี่ยงผู้ใหญ่ไม่ติดขัด	พร้อมยื่นหยัดมุ่งมั่นมีฝันเปลี่ยน
เกมบุหรี่ปันมันเปียดเบียน	เธอจะเพียรแก้ไขไม่ประวิง
หน้าเสาะส่งสารการหาเสียง	ไม่ใช่เพียงคำหลอกพูดกลอกกลิ้ง
นโยบายฉายตัวตนเป็นคนจริง	เธอคือหญิงแกร่งกล้านำชื่นชม

(อนุวัฒน์ แก้วลอย, 2560, “ประชาธิปไตยในโลกจำลอง”, ภาพฯ, น. 281-283)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงการรวมกลุ่มกับเพื่อน ๆ การจัดตั้งพรรคเพื่อหาเสียงในโรงเรียน ทั้งนี้มีการแถลงนโยบายอย่างจริงจัง กิจกรรมสภานักเรียนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สิ่งใหม่จากเพื่อนถือเป็นสร้างความเป็นผู้นำ

3.2.3 ร่วมกันทำงาน

ตัวอย่างบทกวี “คนปลูกต้นไม้ในสวนสาธารณะของบ้านจัดสรร” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยเกี่ยวกับการร่วมมือร่วมใจกันปลูกต้นไม้ในสวนสาธารณะ ดังตอนหนึ่งว่า

ทีละถึง ทีละถึง พลังแขน	เส้นเลือดแล่น เหงื่ออาบราวภาพเขียน
ทีละวัน ทีละวัน ด้วยหมั่นเพียร	ความแปรเปลี่ยนค่อยมีทีละน้อย
หย้าผงกเงยใบรับไอน้ำ	ใจจึงรำลึกใจ...สู้อยู่ไม่ถอย
แทรกนั้นนิด แชนั้นนิด ประดิติประดอย	จากกิ่งก้อยเป็นก้านกอแตกช่องงาม
มือหลายมือยื่นมาก่อนหน้าฝน	อีกหลายคนลงแรงแต่งสนาม
มือน้อยน้อยนิดนิตก็ติดตาม	มาคอยถามคอยปลูกเป็นลูกมือ

ลำธารน้ำปริ่มน้ำเปี่ยมความรัก แม้งานหนักร่วมด้วยเข้าช่วยถือ
เข้าช่วยทำช่วยใช้มิใช้รื้อ ได้สวนสี่สัญลักษณ์สามัคคี...

(ยุควรรณ, 2559, “คนปลูกต้นไม้ในสวนสาธารณะของบ้านจัดสรร”, สงบฯ, น. 214-216)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงร่วมแรงร่วมใจของคนปลูกต้นไม้ในสวนสาธารณะของหมู่บ้านจัดสรร ทั้งการปลูกต้นไม้ ทั้งการแต่งสนาม ทั้งการที่มีลูกติดตามมาช่วยปลูก ถือได้ว่าเป็นความสามัคคีร่วมกันทั้งผู้ใหญ่และเด็กได้อย่างน่ารัก

3.2.4 ร่วมแก้ไขให้ดีขึ้น

ตัวอย่างบทกวี “ฉันเป็นต้นไม้” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยที่เกี่ยวกับการพยายามและสร้างความเจริญและก้าวไปข้างหน้า ที่ว่า

ฉันเป็นต้นไม้
คุณพยายาม
ลิตรอนกิ่งก้านฉัน
ขู่เชิญสั่งการ
มิให้ฉันเป็นต้นไม้
ฉันจะทำอย่างไรได้
นอกเสียจากเติบโต
เจริญเติบโต
จนคุณเอื้อมมือ
ไปไม่ถึง

(ปรัชญา พงษ์พานิช, 2562, “ฉันเป็นต้นไม้”, โลกฯ, น. 237)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงความพยายามที่จะก้าวไปข้างหน้าด้วยการสร้างความเจริญให้เกิดขึ้นกับตน เช่นเดียวกับต้นไม้หากไม่ตัดกิ่งแต่งใบออกเสียบ้างก็ย่อมไม่เกิดการแตกยอดออกไปใหม่

3.3 ด้านปัญญาธรรม

3.3.1 รู้จักโต้แย้งด้วยเหตุผล

ตัวอย่างบทกวี “ทหารต่อกลอนกับนักการเมืองให้ชาวบ้านฟัง” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยที่เกี่ยวกับการโต้แย้งด้วยเหตุผลจากความจริงที่ประสบ ดังตอนหนึ่งว่า

จึงตะโกนถามทหารและนักการเมือง	ด้วยน้ำเสียงขุ่นเคืองอกหมกไหม้
“พวกท่านต่างก็อ้างประชาธิปไตย	แต่มีไหมเห็นหัวประชาชน
รัฐประหารแต่ละทีอ้างเพื่อเรา	ตอนหาเสียงก็ใฝ่หน้าลายพ่น
แต่ที่เห็นนายทหารกลับรวยล้น	นักการเมืองแต่ละคนอยู่สำราญ
ถ้าทำเพื่อพวกเราอย่างที่ไม้ม	ประเทศคงเติบโตกว่าเพื่อนบ้าน
มิใช่จนย่ำแย่มาช้านาน	ขอเถอะท่าน เห็นแก่ประเทศไทย!”

(จธรร ธรรมโฆษณ์, 2562, “ทหารต่อกลอนกับนักการเมืองให้ชาวบ้านฟัง”, *โลกฯ*, น. 232-233)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงการโต้แย้งของชาวบ้านเมื่อได้ยินได้ฟังทหารกับนักการเมืองสนทนา ชาวบ้านจึงโต้แย้งด้วยข้อเท็จจริงที่ตนประสบ อาทิ การไม่เห็นความทุกข์ยากประชาชน การอ้างนโยบายสวยหรูตอนหาเสียง ทหารร่ำรวย นักการเมืองอยู่สบาย ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องที่โกหกปกกลม ตรงกันข้ามกับการหาเสียง เพราะถ้าทำได้จริงตามนโยบาย ประเทศไทยคงเจริญกว่าประเทศเพื่อนบ้านไปแล้ว

3.3.2 ใช้เหตุผลในการตัดสินปัญหา

ตัวอย่างบทกวี “ดอกไม้วัยเยาว์” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยที่เกี่ยวกับการใช้ปัญญาตัดสินปัญหา ดังตอนหนึ่งว่า

มีความคิดสร้างสรรค์สู่ปัญหา	ใช้ปัญญาเติมต่อไม่ทอดย
สุข โขคลาก วาสนา อยารอคอย	ถึงต่ำต้อยต้องก่อร่างสร้างชีวัน
แม้ความเห็นผิดแพกแตกความคิด	ก็มีสิทธิ์เห็นต่างอย่างสร้างสรรค์
เปิดใจรับเหตุผลระคนกัน	ร่วมฝ่าฟันปัญหาใดไม่พลาดกลัว

(มัทนนา มาแมน, 2560, “ดอกไม้วัยเยาว์”, *ภาพฯ*, น. 277-278)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงการใช้ความคิดในทางสร้างสรรค์เพื่อฝ่าฟันปัญหา การเปิดใจยอมรับเหตุผลจำนวนมากด้วยการใช้ปัญญาจะผ่านพ้นปัญหาไปได้

3.3.3 รู้จักคิดและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีเหตุผล

ตัวอย่างบทกวี “ประชาธิปไตยบนจอแผ่น” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยเกี่ยวกับการรู้จักคิดและการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนส่งต่อในสังคมออนไลน์ ดังตอนหนึ่งว่า

กรองข่าวสารแล้วค่อยแชร์ แพร่ข่าวสาร	ติดตามผ่านสื่อกลาง อย่างโปร่งใส
เคารพกฎกติกา สัญญาใจ	เพิ่มยอดไลค์ให้วิถีที่เที่ยงธรรม
เพิ่มเป็นเพื่อนเท่าเทียมกันทุกชั้นช่วง	อยู่ในห้วงแห่งเสรีที่ตีพิมพ์
สิทธิ์ศักดิ์สิทธิ์มือทุกมือเป็นสื่อ	พิมพ์ถ้อยคำในวาระประชาชน

(รังสิมันต์ จุลทริก, 2559, “ประชาธิปไตยบนจอแผ่น”, *สงขฯ*, น. 212-213)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงการกรองข่าวสารก่อนให้แน่ใจก่อนที่จะส่งต่อข่าวสาร ตลอดจนการเพิ่มเพื่อนก็ต้องคิดและวิเคราะห์โดยปราศจากอคติ

3.4 ด้านคุณธรรม

ตัวอย่างบทกวี “ตอบแทนคุณแผ่นดินไทยไม่ยากเลย” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยที่เกี่ยวกับความซื่อสัตย์และการประหยัด ดังตอนหนึ่งว่า

ฉันทั้งใจยึดถือความซื่อสัตย์	ฉันทประหยัดอยู่เป็นนิจคิดตระหนัก
คนสู้งานไม่ท้อเหนื่อยก็พัก	มันคงหลักสัมมาอาชีพตน

(ไพวรินทร์ พันธวงศ์, 2559, “ตอบแทนคุณแผ่นดินไทยไม่ยากเลย”, *สงขฯ*, น. 218)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงความซื่อสัตย์และการประหยัดซึ่งเป็นคุณธรรมประการสำคัญของการเป็นพลเมืองไทย อันจะส่งผลต่อการประกอบอาชีพที่มั่นคงด้วยการประกอบอาชีพที่สุจริตและชอบธรรม

ในตัวอย่างบทกวี “พลเมืองคือเจ้าของประชาธิปไตย” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยที่เกี่ยวกับการเสียสละและการแบ่งปัน ดังตอนหนึ่งว่า

ทุกคนมีบทบาทตามหน้าที่
 รับผิดชอบชั่วดีอย่างแข็งขัน
 สมานใจเป็นหนึ่งเดียวกลมเกลียวกัน
 เสียสละและแบ่งปันฉันเพื่อนมิตร
 (นิราศ นรินทร์, 2561, “พลเมืองคือเจ้าของประชาธิปไตย”, *เสี้ยว*, น.241-243)

จากบทกวีข้างต้นได้กล่าวถึงการเสียสละและการแบ่งปันอันเป็นคุณธรรมประการสำคัญของการเป็นพลเมืองไทย อันจะส่งผลให้เกิดความกลมเกลียวกัน

ในตัวอย่างบทกวี “ธงชาติผืนเก่า” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยที่เกี่ยวกับความขยัน ดังตอนหนึ่งว่า

พ่อเป็นคนพูดไม่เก่ง แต่พ่อขยันทำงานทุกวัน
 พ่อตัดหญ้าหน้าเสาธงจนเรียบเตียนทั้งปีแม้วันช่วงปิดเทอม
 โรงเรียนของเราจึงน่าอยู่
 แม้ว่าคุณครูจะไม่ได้ใจดีทุกคนเหมือนเพลงที่ฉันและเพื่อน ๆ หัดร้องในห้องเรียน
 (จันทร์ เดือนแรม, 2561, “ธงชาติผืนเก่า”, *เสี้ยว*, น. 215-217)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงความขยันอันเป็นคุณธรรมประการสำคัญของการเป็นพลเมืองไทย ดังเช่นตัวละครซึ่งเป็นนักการภารโรงขยันทำหน้าที่ของตนทำให้โรงเรียนน่าอยู่ ความขยันจึงก่อเกิดความสำเร็จในการประกอบอาชีพ

ในตัวอย่างบทกวี “สิทธิอันชอบธรรม” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยที่เกี่ยวกับความเมตตา ดังตอนหนึ่งว่า

อยู่แผ่นดินเดียวกัน แบ่งปันความคิด
 คนละสิทธิ์ คนละเสียง สอดประสาน
 หลอมความต่าง ถ่างความถี่ มีมานาน
 บนพื้นฐานเท่าเทียมเปี่ยมเมตตา
 (ธีระสันต์ พันธศิลป์, 2560, “สิทธิอันชอบธรรม”, *ภาพฯ*, น. 292-293)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงความเมตตาอันเป็นคุณธรรมประการสำคัญของการเป็นพลเมืองไทย เมื่อมีเมตตาต่อบุคคลอื่นแล้วย่อมเปี่ยมไปด้วยความสุข

ในตัวอย่างบทกวี “โลกสร้างเราให้เท่าเทียม” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยที่เกี่ยวกับการมีน้ำใจและความกรุณา ดังตอนหนึ่งว่า

คนในบ้านรู้จักสามัคคี	รู้หน้าที่รู้สิทธิ์ศักดิ์รู้รักษา
มีน้ำใจอบอุนกรุณา	รู้คุณค่าความต่างอย่างเข้าใจ

(ฉัตรสุมาลย์ ภูแต่่มนิล, 2563, “โลกสร้างเราให้เท่าเทียม”, *สิ่งทีไรอว*, น. 236-237)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงการมีน้ำใจและความกรุณา อันเป็นคุณธรรมประการสำคัญของการเป็นพลเมืองไทย

ในตัวอย่างบทกวี “ดอกไม้วิยเยาว์” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยที่เกี่ยวกับความมีวินัย ดังตอนหนึ่งว่า

บรรจงใส่ปุ๋ยคุณธรรมนำชีวิต	รู้ถูกผิดชั่วดีมีวิสัย
รดด้วยน้ำความดีมีวินัย	สวมอาภรณ์น้ำใจในตัวตน

(มณฑนา มาแมน, 2560, “ดอกไม้วิยเยาว์”, *ภาพพ*, น. 277)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงความมีวินัย อันเป็นคุณธรรมประการสำคัญของการเป็นพลเมืองไทย

ในตัวอย่างบทกวี “ตอบแทนคุณแผ่นดินไทยไม่ยากเลย” กล่าวถึงความเป็นพลเมืองไทยที่เกี่ยวกับความกตัญญูรู้คุณคน ดังตอนหนึ่งว่า

ฉันไฝ่เรียนไฝ่รู้ดูโลกกว้าง	ไม่เอาอย่างเรื่องอาเพศไรเหตุผล
ฉันกตัญญูรู้บุญรู้คุณคน	เหลี่ยมเล่ห์กลหลอกกันฉันไม่ทำ

(ไพโรรินทร์ พันธรงค์, 2559, “ตอบแทนคุณแผ่นดินไทยไม่ยากเลย”, *สงบ*, น. 218)

จากบทกวีข้างต้นกล่าวถึงความกตัญญูรู้คุณคน อันเป็นคุณธรรมประการสำคัญของการเป็นพลเมืองไทย